

УДК 028.1.02:002.1-028.25-028.27](045)

Микола Сенченко,

директор Книжкової палати України, професор,

e-mail: director@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7445-5185>

Від ери Гутенберга до ери Цукерберга*

Чому технологічна еліта США проти використання гаджетів у школах?

Відколи влітку 2019 р. Президент України анонсував розвиток держави в смартфоні, чиновники ведуть нескінченні розмови про цифровізацію всіх сфер життя — від соціальної до економічної та освітньої.

Після початку пандемії COVID-19 "цифровізатори" — керівники МОН — зрозуміли, що можна якнайефективніше використати цей шанс й активно взялися за школи, університети та наукові заклади. Сьогодні цифрова трансформація українських шкіл у розпалі: заклади забезпечують різноманітними електронними пристроями, розробляють та вдосконалюють інтернет-ресурси для онлайн-навчання, підручники переводять у цифровий формат (за задумом чиновників, лише за кілька років вони повністю замінять паперові), запускають "освітню" соціальну мережу для школярів. Навіть більше, в навчальних закладах запроваджують змагання з відеоігор (так званий "кіберспорт")! І ці зміни подають як безальтернативні — мовляв, країна має рухатися в ногу з часом, а заперечувати цифровізацію шкіл можуть лише ретрогради.

Чи так це насправді?

Чиновникам від цифровізації шкіл дуже заважає один прикрий факт: американська технологічна еліта старанно намагається убезпечити своїх дітей від використання гаджетів, до того ж не лише під час дозвілля, а й у навчанні! Як не дивно, але головними "ретрографами" виявляються представники ІТ-еліти на кшталт засновників Microsoft та Apple!

Американська корпорація Apple подарувала світу велику кількість культових гаджетів, як-от медіапрогравач iPod, планшет iPad, смартфон iPhone і ноутбук MacBook. Проте коли репортер запитав засновника компанії С. Джобса, чи подобається його дітям новий планшет Apple, той відповів, що не дозволяє їм користуватися такою технікою.

Відомо також, що засновник корпорації Microsoft Б. Гейтс забороняв своїм дітям брати до рук смартфони до 14 років, а розробник Twitter Е. Вільямс дозволяв користуватися планшетом і

смартфоном лише годину на день, а на обурення суворістю рішення відповідав: "Удома кілька сотень паперових книг. Хочете розважитися — читайте досхочу!".

Американський інженер, директор із комунікацій корпорації Google А. Ігл наполягає на тому, що дітям не слід квапитися опанувувати комп'ютер. На його думку, Google та інші корпорації спеціально розробляють якнайпростіші технології роботи з гаджетами. "Немає жодних причин, через які діти не зможуть набути цих навичок, коли подорослішають", — стверджує представник Google. Він упевнений, що школі не потрібна цифровізація, особливо якщо йдеться про початкову освіту: "Я принципово відкидаю думку про те, що в початковій школі необхідні технічні засоби". Водночас А. Ігл переконаний, що немає жодних суперечностей між його роботою та бажанням виховувати нове покоління без гаджетів: "Якби я працював в Miramax і знімав непогані фільми з рейтингом R (для дорослих), то, звісно, не хотів би, щоб мої діти дивилися їх до 17 років".

Погодьтеся, порівняння між гаджетами й фільмами для дорослих доволі показове, адже на цифрових пристроях, на відміну від кіно, немає попереджень щодо вікових обмежень. Проте представники американської ІТ-еліти поводяться так, ніби вони є! Під заборонаю для дітей опиняються не лише гаджети, а й інтернет, соцмережі та відеоігри. Дбайливі батьки з високотехнологічних корпорацій відкрито визнають, що всесвітня мережа часто стає інструментом для маніпулювання людьми та їхньої десоціалізації, а тому вкрай небезпечна для дітей.

Американська журналістка Н. Боулз відома тим, що активно висвітлює діяльність Кремнієвої долини — технологічного центру США, де розташовано штаб-квартири багатьох міжнародних ІТ-компаній. За висновками журналістки, місцева еліта намагається всіляко обмежувати контакти дітей із гаджетами. Непоодинокі випадки, коли навіть нянь примушують підписувати контракти, згідно з якими вони не мають права використовувати поряд із дітьми жодних пристроїв з екранами, у тому числі й власних телефонів.

* Продовження. Початок див.: Вісник Книжкової палати. 2022. № 6. С. 3—6.

Широку популярність поміж американської IT-спільноти здобула Вальдорфська школа в м. Лос-Альтос (штат Каліфорнія). Це один із найбагатших районів Кремнієвої долини, а батьки більшості учнів працюють у сфері високих технологій і є співробітниками таких гігантів, як Google, Apple, Yahoo, eBay, Uber і Hewlett-Packard. У цій школі майже не використовують цифрові пристрої, їх суворо заборонено в молодших класах, а в середніх і старших роботу з гаджетами зведено до необхідного мінімуму.

У США раніше, ніж в Україні, розпочали проводити цифровізацію шкіл разом з експериментами з онлайн-навчання, й американці раніше за нас зіткнулися з недоліками такого формату.

Попри масову комп'ютеризацію системи американської освіти, педагоги Вальдорфських шкіл заявили, що не проводитимуть жодної цифровізації. Свою чітку позицію вони обґрунтують тим, що комп'ютери та гаджети лише відривають дітей від навчання й живої взаємодії один з одним, пригнічують творче мислення. Тільки живе спілкування з наставником може посправжньому захопити й захопити учнів. Вальдорфські педагоги вбачають свою місію в тому, щоб допомогти дитині виразити себе в грі та художній діяльності, а не "згодовувати" їй завантажену в планшет інформацію. Замість опанування гаджетів малечу навчають, наприклад, в'язання, оскільки це заняття розвиває координацію й математичні навички.

Можна по-різному ставитися до Вальдорфських шкіл та їхніх методик, важливо інше: навчання без гаджетів — це принципова позиція цих педагогів, і саме таку освіту обирає для своїх нащадків американська технологічна еліта. А якщо це так, то розмови про безальтернативність цифрових навчальних закладів є блефом. Альтернатива завжди є, і фахівці, безпосередньо пов'язані з розвитком найсучасніших цифрових технологій, як не дивно, вважають вальдорфську систему набагато продуктивнішою та кориснішою за онлайн-школу з модерновими гаджетами.

Залишається відкритим питання, чи варто українським батькам наслідувати приклад американських родин? Чи доцільно обмежувати контакти дітей із цифровими пристроями, якщо йдеться про навчання? Чи слід змиритися з тим, що комп'ютеризація шкіл лише набиратиме обертів, а учні дедалі більше часу проводитимуть у режимі онлайн? Чи означає цифровізація освітнього процесу підвищення його якості, чи

заохочують технології до навчання? Практика переконує, що ні, ситуація радше зворотна.

У 2017 р. журналісти американського видання The Wall Street Journal вивчали досвід роботи 400 цифрових шкіл США. Результати виявилися невтішними: майже 80% учнів продемонстрували вкрай низькі показники успішності в порівнянні з однолітками зі звичайних шкіл.

За два роки до експерименту, у вересні 2015-го, Організація економічного співробітництва і розвитку (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)) оприлюднила звіт щодо цифровізації навчального процесу в різних країнах. Отже, системи освіти, які вклали значні кошти в комп'ютеризацію, не виявили помітного поліпшення результатів із читання, математики та природничих наук, що довели результати дослідження якості освіти за Програмою міжнародного оцінювання учнів (Programme for International Student Assessment, PISA). Більше того, діти, які часто користуються планшетом і комп'ютером, зазвичай навчаються гірше за однолітків, котрі майже не послуговуються гаджетами.

Нічого дивного в цих результатах немає. По-перше, дослідження свідчать, що інформацію з екрана учні засвоюють значно гірше, ніж із книги. По-друге, цілком очевидно, що взаємодія дітей із гаджетами не обмежується освітнім процесом, а поширюється й на соціальну сферу. Якщо відеоігри та соцмережі спричиняють в юної аудиторії залежність, то наслідки можуть бути вкрай негативними і для навчання, і для спілкування, і для становлення та розвитку особистості.

Питання цифровізації шкільної освіти насправді має мало спільного із завданням, як зробити її якіснішою. "Цифровізатори" не приховують, що це спосіб зробити навчання дешевшим. Цілком ймовірно, що в недалекому майбутньому діти малозабезпечених батьків навчатимуться перед екранами, тоді як заможні верстви зможуть забезпечити нащадкам якісну освіту в школах без гаджетів, з можливістю безпосереднього спілкування з однолітками та вчителями. Приблизно такого висновку дійшла й американська журналістка Н. Боулз, про яку йшлося вище.

Проблема полягає в тому, яке майбутнє ми плануємо для своїх дітей? Якщо не хочемо, аби в них змалечку формувалася залежність від гаджетів та інтернету, а їхній життєвий шлях визначав штучний інтелект, то маємо разом з учителями шукати альтернативу цифровій школі.

(Далі буде)

Список використаної літератури

1. Сенченко М. Від ери Гутенберга до ери Цукерберга... Переваги і недоліки сприйняття друкованого і електронного тексту / Микола Сенченко, Оксана Сенченко. — Київ : Ліра-К, 2021. — 128 с.

Надійшла до редакції 6 липня 2022 року